

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

**СИСТЕМА ОСВІТИ І ВИХОВАННЯ
ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ:
ДОСВІД МИНУЛОГО – ПОГЛЯД У МАЙБУТНЄ**

до 85-річчя академіка В. І. БОНДАРЯ

Збірник наукових праць

Харків 2023

допомогою дидактичних ігор.

Калашник В. В. Вплив комп'ютерних технологій на формування зв'язного мовлення старшокласників з вадами слуху. 141

Кіріна С.В. До питання особливостей формування та корекції усного мовлення у дітей з дислалією. 146

Кий Т.І. Розвиток артикуляційно-моторного компоненту мовлення дитини молодшого шкільного віку в процесі читання. 150

Клевцова Т.В. Арт-терапія у корекційно-логопедичній роботі з дітьми дошкільного віку. 153

Коваленко Г.С. Розвиток граматичного ладу мовлення у білінгвальних дітей із ЗНМ III рівня з використанням онлайн-технологій. 156

Козак Р.С. Обстеження фонетико-фонематичного ладу мовлення у дітей дошкільного віку з ЗНМ III рівня. 159

Козачек Н. О., Купіна І. О. Міщенко О. А. Майстер-клас як форма обміну передовим педагогічним досвідом в умовах воєнного стану. 163

Колінько С.П. Інноваційні корекційно-педагогічні технології як засіб формування математичних уявлень і понять у дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальними порушеннями. 169

Комарова О. І. Формування професійної компетентності майбутніх логопедів до взаємодії з батьками дітей з тяжкими порушеннями мовлення. 174

Котелевська В. Ю. Поетапність в корекційній роботі з дітьми дошкільного віку із фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення. 177

Краснокутська Н. В. Оцінка стану діалогічного мовлення молодших школярів із загальним недорозвиненням мовлення (ЗНМ) III рівня. 180

Кулик А. С. Обґрунтування доцільності використання бодіперкусії як засобу формування інтонаційно-ритмічної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ III рівня. 183

Кушнірук М. О. Практичні аспекти проблеми розвитку мовлення дітей раннього віку. 189

Липа О.В. Особливості формування граматичної складової мовлення у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення. 193

Литвин В.Г. Особливості корекції звуковимови дошкільників з функціональною дислалією. 197

Лісовець А.В. Розвиток навичок монологічного мовлення в учнів середнього шкільного віку з ЗНМ III рівня на уроках мовно-літературної галузі. 201

Логвиненко О. Ю. Складання розповіді дітьми із ЗНМ III рівня. 204

Логвінова Ю.С. Збагачення, уточнення та активізація словника дітей із ЗНМ III рівня засобами ігор та ігрових вправ. 207

Лола Д. А. Основні аспекти розвитку активного мовленнєвого словникового запасу дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення II рівня. 212

Лященко В. М. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у корекційно-розвитковій роботі логопеда з дітьми з особливими освітніми 214

і дій, збагачують, уточнюють слова та їх значення, та активізують словник, що дає великі можливості для самостійного вираження своїх думок, усвідомленого відображення в мовленні різноманітних зв'язків і відносин між предметами і явищами, також це позитивно впливає на розвиток усіх компонентів мовлення та інших психічних процесів.

Отож, робота зі словником дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ III рівня є важливою для мовленнєвого та пізнавального розвитку дітей, для розвитку комунікативних можливостей з урахуванням завдань повноцінної підготовки дітей до навчання у школі.

Література

1. Крутій К.Л. Перспективно-календарне планування занять із навчанням мови і розвитку мовлення дітей дошкільного віку./К.Л.Крутій. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПМ» ЛТД, 2005. – 192с.
2. Трофименко Л. Новий зміст корекційного навчання з розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ II-III ступенів./Л.Трофименко// Дефектологія. 2007. — №3. — С.34-40.
3. Шеремет М.К. Логопедія. Підручник, третє видання, перероблене і доповнене / За ред. М.К.Шеремет. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. – 672с.
4. Лепеха Л.П., Городиська М. Б Логопедичні ігри в корекційній роботі з дітьми із загальним недорозвиненням мовлення. - Львів-Дрогобич: Посвіт, 2014. - 76 с.
5. Машковська Т. Обстеження дітей із загальним недорозвитком мовлення // Дефектолог. – 2008. - №2. – с. 7-21.
6. Збагачення та активізація словника дітей із порушенням мовленнєвого розвитку/ Упоряд. Є. П. Кулькіна. – Х.: Вид. група «Основа», 2011. – 96 с.
7. Горай І.В. Формування лексико-граматичної сторони мовлення у дітей із ЗНМ / І.В. Горай // Реабілітаційна педагогіка: Теорія і практика. Полтава. -- 2009. ПДПУ. -- С. 50
8. Богуш А.М., Луцан Н.І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Видання друге, доповнене. Навчальний посібник. - К.: Видавничий Дім „Слово”, 2012. - 304 с.
9. Трофименко Л.І. Формування різних типів семантичних зв'язків між словами у дітей дошкільного віку із ЗНМ // Дефектологія. – 2005. – №4. – С. 37 – 40.
10. Трофименко Л.І. Діагностика та корекція загального недорозвитку мовлення у дітей дошкільного віку. Навчально-методичний посібник. Київ - 2014.с 72
11. Фурман Н.В. Використання ігрових прийомів у подоланні тяжких порушень мовлення у дітей дошкільного віку: Методичний посібник для вчителів-логопедів. Кам'янець-Подільський: 2017. – 94 с.

Лола Д. А.

Здобувач вищої освіти
спеціальності 016 Спеціальна освіта.

016.01 Логопедія

Науковий керівник: Мірошніченко О. М.
кандидат педагогічних наук,

ОСНОВНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ АКТИВНОГО МОВЛЕННЄВОГО СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ 2 РІВНЯ

Основні аспекти розвитку активного мовленнєвого словникового запасу дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення 2 рівня є важливими аспектами їхнього корекційного та розвивального процесу. Діти з такими порушеннями мовлення потребують спеціального підходу та підтримки для розвитку свого словника та мовленнєвої компетенції.

Процес розвитку словнику включає розвиток пасивного та активного словникового запасу, і він відбувається поступово під час мовленнєвого спілкування та взаємодії з оточуючим світом.

Пасивний словник – це слова та фрази, які дитина знає та розуміє їх значення. Пасивний словник формується завдяки сприйманню слів від інших людей, читанню книг, перегляду відеоматеріалів. Дитина розвиває здатність розуміти і розпізнавати слова в контексті.

Активний словник – це слова, які дитина використовує у своєму власному мовленні для спілкування з оточенням. Розвиток активного словника включає в себе процеси вивчення, запам'ятовування та використання слів у різних ситуаціях.

Як відомо, лексика – це сукупність слів, частина мови, що називає, формує та передає знання про предмети та явища. Граматика – характерна для конкретної мови сукупність правил за якими слова об'єднуються в змістовні фрази і речення, набираючи при цьому залежних від функції в реченні форм, а також правил утворення слів. Таким чином, можна прийти до висновку, що лексико-граматична складова мовлення – це організація лексичних одиниць мови у граматичних конструкціях: реченнях та текстах [1].

Розвиток активного мовленнєвого словникового запасу дошкільників є важливою складовою їхнього загального розвитку і підготовки до майбутнього навчання. Основні аспекти розвитку активного мовленнєвого словникового запасу дошкільників включають:

1. словникове навантаження через спілкування – щоденні розмови, ігри та обговорення різних ситуацій допомагають дітям вивчати нові слова та вирази;
2. читання книг – під час читання дорослі можуть пояснювати значення нових слів і обговорювати сюжети;
3. розвиток уяви і креативності – дошкільники мають можливість розширювати свій словниковий запас шляхом розглядання малюнків, ігор і творчих завдань;
4. використання ігор і рольових ігор – граючи разом з дітьми, використовуючи різні предмети, можна вивчити нові слова;

5. тематичні заняття і екскурсії: Організація тематичних занять і екскурсій, під час яких діти вивчають нові поняття та слова, може бути дуже корисною;

6. використання мовних ігор і вправ – різні мовні ігри, наприклад, рими, асоціації, складання розповідей і казок, сприяють розвитку словникового запасу та мовних навичок;

7. пошук слів і виразів в повсякденному житті – Дорослі можуть стимулювати дітей спостерігати навколишній світ і використовувати слова та вирази, які вони бачать ічують;

8. підсумкові бесіди – регулярні підсумкові бесіди з дітьми, під час яких вони можуть розповідати про свої враження, досвід і використовують нові слова, допомагають зміцнити набуті навички.

Важливо наголосити, що розвиток словникового запасу вимагає системної роботи та терпіння з боку дорослих. Різноманітні методи і активності можуть бути використані для стимулювання та підтримки розвитку мовленнєвого словникового запасу у дітей [2].

Розвиток активного мовленнєвого словникового запасу складається з таких етапів:

1. засвоєння різних видів лексики;
2. формування лексико-семантичних мовних явищ;
3. розвиток системи словотворення;
4. вироблення прогнозування на лексико-фонологічному рівні;
5. формування смислового контролю;

На першому етапі діти навчаються розрізняти основні категорії слів, такі як іменники, дієслова, прикметники. Вони вивчають, що слова можна групувати за схожими характеристиками, такими як колір, розмір, форма. Засвоєння лексики у дітей, зокрема в дошкільному віці, відбувається через активну перцептивну діяльність та сприймання оточуючого світу. Діти вчаться мовленню і розширюють свій словник завдяки спостереженням, дотику та аналізу предметів навколо них.

На другому етапі діти починають розуміти семантичні зв'язки між словами. Вони вивчають, як слова пов'язані за значенням та їх використання в різних контекстах. Формуванню у дошкільників категоріального рівня лексичних узагальнень на матеріалі іменників приділяється багато уваги. Засвоєння категоріального рівня лексичних узагальнень відбувається на матеріалі контрастних значеннях.

На третьому етапі використовується обов'язково різні частини мови в реченнях. Для дошкільника вчитель-логопед обирає слова індивідуально, пам'ятаючи, що на матеріалі імпресивного мовлення кількість лексем має бути більшою, експресивного мовлення – меншою. Вчитель-логопед навчає дітей слухати текст, у якому неодноразово зустрічається незнайоме слово, запам'ятовувати його. Спільний з дитиною розгляд предмета, багаторазове повторення його назви, пояснення призначення предмета та називання його частин, допомагає дошкільникам із ЗНМ засвоювати сполучення слів в реченні.

На четвертому етапі діти розвивають навички передбачення, як слова слід вимовляти на основі їх письмового вигляду. Вони навчаються розрізняти звуки та букви, розвивають фонемну свідомість та правильну вимову слів.

На останньому етапі діти навчаються контролювати та коригувати граматичні помилки у своєму мовленні. Вони розвивають навички редагування своєї мови, щоб забезпечити правильне вираження своїх думок [3].

Активізація словника впливає позитивно на усі компоненти мовлення та інші психічні процеси дитини. Вона надає дітям можливість краще виражати свої думки, розуміти й відображати в мовленні різноманітні зв'язки та відносини між предметами у навколишньому світі. Робота над активізацією словника є важливою для мовленнєвого та пізнавального розвитку дітей дошкільного віку, а також для підготовки їх до подальшого навчання в школі. Вона сприяє розвитку комунікативних навичок, збільшує словниковий запас та покращує загальний мовленнєвий розвиток дітей.

Література

1. Трофименко Л. І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ: Програмнометодичний комплекс / Трофименко Л. І. За ред. Є. Ф. Соботович – К. : «Актуальна освіта», 2007. 120 с.
2. Особливості розвитку словника дітей дошкільного віку в нормі. URL: <https://vesnyanka.in.ua/osoblivosti-rozvitku-slovnika-ditey/> (Дата звернення: 15.10.2023).
3. Богуш А.М. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників. мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Навчально-методичний посібник. Київ: 2022. 849 с.

Лященко В.М.

доктор філософії,

старший викладач

кафедри спеціальної педагогіки

Харківський національний педагогічний

університет імені Г. С. Сковороди

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВІЙ РОБОТІ ЛОГОПЕДА З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

У статті окреслено основні переваги інформаційно-комунікаційних технологій у роботі логопеда з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах дистанційного навчання; охарактеризовано особливості використання комп'ютерних технологій у корекційно-розвитковій роботі .

Ключові слова: *дистанційне навчання, інформаційно-комунікаційні технології, комп'ютерні технології, синхронна та асинхронна взаємодія, корекційно-розвиткова робота, діти з особливими освітніми потребами.*

Постановка проблеми. Реалії життя в сучасних умовах зумовлюють потребу в оновленні освіти, розробці прогресивних технологій, гуманізації, диференціації та інтеграції навчання дітей з особливими освітніми потребами.